

فهرست مطالب و موضوعات

الله‌شناسی

جلد سوم

عنوان

صفحه

مبحث ۲۵ تا ۳۰

غیر از عارفان، جمیع مردمان خدا را با دیدهٔ دویین می‌نگرند
از صفحهٔ ۳ تا صفحهٔ ۱۷۳

شامل مطالب :

۵	تفسیر علامه ، جمیع سورهٔ اَلْهٰكُمُ التَّكٰوٰثُرُ را
۷	علامه : رؤیت جحیم در دنیاست ؛ لَتَرَوُنَّ جَوَابَ لَوِ اِمْتِنَاعِيْهِ است
۹	شأن نزول سورهٔ اَلْهٰكُمُ التَّكٰوٰثُرُ
۱۱	تباهی بر کثرت نگری ، شما را از وحدت بینی بازداشت
۱۳	مرجع و بازگشت سؤال از نعیم ، سؤال از عمل کردن به دین است
۱۵	مراد از نَعِيم ، ولایت است
۱۷	علامه : از سورهٔ تکاثر صریحتر در وحدت وجود نداریم
۱۹	علامه : از خود تقابل میان نعیم و جَحِيم بدست می‌آید که نعیم ولایت است
۲۱	کلام شیخ بهائی (ره) در « اربعین » در مراتب معرفت حقّ تعالی
۲۳	علم عادی ، علم الیقین ، عین الیقین ، حقّ الیقین
۲۵	کلام شبلیّ بغدادیّ پیرامون توحید
۲۷	کلام خواجه عبدالله انصاری پیرامون توحید
۲۹	کیفیت احوال و سلوک مرحوم سید حیدر آملی (قدّه)
۳۱	پرسش کَمیل از امیرالمؤمنین علیه السّلام : مَا الْحَقِیْقَةُ !؟

- ۳۵ شرح و تفسیر سید حیدر حدیث « مَا الْحَقِيقَةُ » کمیل را
- ۳۷ معنی « لَوْ كُشِفَ الْغِطَاءُ مَا زُدَدْتُ يَقِيْنًا »
- ۳۹ استدلال سید حیدر بر وحدت وجود از حدیث کمیل به احسن وجه
- ۴۳ سید حیدر: اثبات وحدت وجود از آیه كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلَّا وَجْهَهُ
- ۴۵ بحث سید حیدر پیرامون آیه: اَلَمْ تَرَ اِلَى رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظِّلَّ
- ۴۷ در توضیح پیرامون شرح سید حیدر حدیث کمیل را
- ۴۹ تفسیر حضرت استاد علامه آیه: اَلَمْ تَرَ اِلَى رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظِّلَّ
- ۵۱ تفسیر حقیر در کیفیت اطلاق آیه « مَدَّ الظِّلَّ »
- ۵۳ مراد از آیه « مَدَّ الظِّلَّ » تمام شبانه روز است نه از زوال تا غروب
- ۵۵ ترجمه احوال حاج ملاهادی سبزواری بقلم دکتر غنی از مجله « یادگار »
- ۵۷ غزل‌هایی از حکیم سبزواری در عظمت عرفانی مقام انسانی
- ۶۱ ممتحبی از ساقی‌نامه توحیدی رضی‌الدین آرتیمانی
- ساقی‌نامه سراپا می و شراب فنا، از مرحوم حکیم عالیمقام حاج ملاهادی
- ۶۳ سبزواری
- ۶۵ حشویون از اخباریون و قائلین به أصالة الماهیة در باطن گرفتار ثنویت‌اند
- مراد سبزواری از قائل به « أصالة الوجود و الماهیة » همعصر خود شیخ احسائی
- ۶۷ است
- ۶۹ شیخ احسائی بواسطه حائز نبودن علوم معقول، موجب مذهبهای مبتدعه گردید
- ۷۱ حاجی محمد کریمخان و میرزا علی محمد باب، دو پدیده شیخیه هستند
- ۷۳ شیخیه، اعتقاد به رکن رابع دارند
- ۷۵ کلام حکیم سبزواری (قدّه) در أصالة الوجود و عینیة وجود الحقّ مع ماهیة
- ۷۷ ایرانیان قدیم بنابر دین زردشت قائل به دو مبدء نیکی و بدی بوده‌اند
- ۷۹ شیخ احسائی معتقد به ثنویت یزدان و اهریمن، در لباس وجود و ماهیت است
- ۸۱ ایرانیان: نژاد آریا تا جائیکه تاریخ نشان می‌دهد قائل به ثنویت بوده‌اند
- موحد بودن زردشت، از آثار اسلامی است نه تحقیق مورّخین حتی « گاتا » های
- ۸۳ اوستا

فهرست مطالب و موضوعات

عنوان

صفحه

۸۵	زردشت نتوانست ثنویت را براندازد ؛ اسلام بود که آنرا برداشت
۸۷	اسلام ایرانیانی پرورید که مظاهر لطف و عشق توحید بوده‌اند
۸۹	بحث حکیم سبزواری در دفع شبهه ثنویتین
۹۱	وجود خیر است ؛ خیر محض و خیر غالب ، در خارج وجود دارند
۹۳	شرّ امری است عدمی همچون عدم ملکه
۹۵	شرّ امری است عدمی ، و علّت آن عدم علّة الوجود است
۹۷	عدمی بودن شرّ بدیهی است و نیاز به برهان ندارد
۹۹	پاسخ سوّم از اشکال شرور ، آثار نیک شرور ، و تولّد خیری از هر شرّی می‌باشد
۱۰۱	فلاسفه اروپا در حلّ مُعضّلات مسائل شرور ناتوانند
۱۰۳	علم حکمت مستقلّ از علوم طبیعی و مبتنی بر براهین عقلیه است
۱۰۵	ابیات حکیم کمپانی درخیریت مبدأ و عالم امر و شرّیت امور عدمیه
۱۰۷	ثنویّه می‌گویند : اهریمن قطب مستقلّی است در برابر اهورامزدا
۱۰۹	قرآن می‌گوید : خداوند است که جمیع موجودات را آفرید ، و زیبا آفرید
۱۱۱	جنّیان و انسیان هر دو مورد تکلیف الهی واقعند
۱۱۳	شیطان دائره مأموریتش هم برای جنّیان است و هم برای انسان
۱۱۵	تسلّط شیطان بر موالیان اوست ؛ نه بر مؤمنین متوکّل به خداوند
۱۱۷	در روز قیامت متجاوزان باید خودشان را سرزنش کنند نه شیطان رجیم را
۱۱۹	شیطان مأمور مطیع خدا برای جدا کردن خبیث از طیّب است
۱۲۱	شیطان می‌گوید : من به جمیع ذریّه آدم مگر اندکی لگام می‌زنم
۱۲۳	مأموریت شیطان به اغوای انسان ، در سوره اعراف
۱۲۵	گفتار حضرت علامه در کیفیت ابلیس و عملکرد او
۱۲۷	کلام علامه در جمیع اشکالاتی که در قصّه ابلیس ذکر کرده‌اند
۱۲۹	پاسخ علامه در جمیع اشکالاتی که در قضیه ابلیس ذکر کرده‌اند
۱۳۱	روشن ساختن علامه ، قضیه ابلیس را به واضح‌ترین وجه
۱۳۳	حلّ علامه (قده) جمیع اشکالاتی را که به بهشت آدم و ابلیس شده است
۱۳۵	میدان فعّالیت ابلیس ، ادراک و عواطف و احساسات انسان است

- ۱۳۷ علامه: تصرف شیطان در انسان ، همان استقلال نگری اوست
 علامه : «احتناک» به معنی لجام زدن است ، یعنی مانند راکب لجام نهاده
 بر مرکوبش
- ۱۳۹
- ۱۴۱ علامه : افعال إبلیس از جهت سرعت و بُطُو و اجتماع و انفراد ، مختلف است
 نقل علامه اشکالات سَنَّة إبلیسیه را که شارح اناجیل مطرح کرده است
 ۱۴۳ جواب علامه از اشکالات سَنَّة إبلیسیه با بلیغ‌ترین وجه
 ۱۴۵ توراة در نهی از شجره، نسبت کذب به خدا می‌دهد و نسبت صدق به شیطان
 ۱۴۷ قرآن شجره را درخت بدی و شیطان را فریبندهٔ آدم بیان می‌کند
 ۱۴۹ توراة می‌گوید : دین دعوت به جمود و رکود می‌کند و دعوت به جهل و نابینائی
 برای مادیون و ماتریالیستها مسألهٔ شرور حلّ نشده ، و به جهان بدبین هستند
 ۱۵۳ قضیة أبوظلحه و أمّ سلیم و مرگ پسر ، و دعا و حمد پیغمبر بر آنان
 ۱۵۵ سبب اینکه عالم خیر محض و بدون شرور و اعدام نیست ، چیست ؟
 ۱۵۷ تفاوت‌ها در عالم خلقت صحیح است ؛ تبعیض وجود ندارد
 ۱۵۹ من گفتن زید ، دلیل بر وجود و تمامیت اوست ؛ و غیر از آن محال است
 ۱۶۱ امثال عبارت « من چرا شیخ طوسی نشدم؟ » خود مُبطل خود است
 ۱۶۳ « الذّاتُی لَا یُعَلَّلُ » یک قاعدهٔ فلسفی است ؛ و تخلف ناپذیر
 ۱۶۵ بهشت آدم جنّت استعداد بود ؛ و آن غیر از جنّت فعلیت بعدی است
 ۱۶۷ طیّ قوس صعود انسان را به بهشت فعلیت و ظهور اعمال می‌رساند
 ۱۶۹ آیات قرآنیة دالّه بر اینکه موجودات اندازه‌گیری شده هستند
 ۱۷۱ کلام راقی هشام بن حکم در ردّ تَنوِیه
 ۱۷۳

مبحث ۳۱ تا ۳۲

آنان که غیر از خدا اثری قائلند، مبتلا به شرک خفی هستند

از صفحه ۱۷۷ تا صفحه ۲۳۰

شامل مطالب :

- ۱۷۹ حقّ سُبْحانه و تعالی عین وجود و حقیقت هستی است

چهار

فهرست مطالب و موضوعات

صفحه

عنوان

- ۱۸۱ گفتار فیض کاشانی (قدّه) در جمع بین ظهور و خفاء خداوند
- ۱۸۳ « یا مَنْ هُوَ احْتَفَى لِقَرَطِ نوره ، الظَّاهِرُ الْبَاطِنُ فِي ظُهُورِهِ »
- ۱۸۵ کلام أميرالمؤمنين عليه السلام : ظَاهِرٌ فِي غَيْبٍ ، وَ غَائِبٌ فِي ظُهُورِ
- ۱۸۷ شرح حال مرحوم شيخ محمد حسين آل كاشف الغطاء (قدّه)
- ۱۸۹ بحث گرانقدر آل كاشف الغطاء در وحدت وجود و موجود
- ۱۹۱ اثبات أصالة الوجود ، و ابطال أصالة الماهية
- ۱۹۳ اشتراك لفظی در اطلاق لفظ وجود بر مراتب آن ، مستلزم محذورات فاسده است
- ۱۹۵ تَوْحِيدُهُ تَمَيِّزُهُ عَنِ خَلْقِهِ ؛ وَ حُكْمُ التَّمْيِيزِ بَيِّنَةٌ صِفَةٌ لَا بَيِّنَةٌ عَزَلَةٌ
- ۱۹۷ وجود واجب الوجود ، في نفسه بنفسه لِنَفْسِهِ می باشد
- ۱۹۹ اطلاق وجود بر مصادیقش به نحو اشتراك معنوی است
- ۲۰۱ « بَسِيطُ الْحَقِيقَةِ كُلِّ الْأَشْيَاءِ » مُفَادٌ « إِنَّا لِلَّهِ وَ إِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ » است
- ۲۰۳ آل كاشف الغطاء : وحدت وجود از مسائل ضروریه است
- ۲۰۵ آل كاشف الغطاء : وجود واحد است ؛ موجود هم واحد است
- ۲۰۷ امثلهای را که عرفاء برای وحدت موجود آورده اند بسیار است
- ۲۰۹ برهان وحدت موجود و رد شبهات وارده بر آن
- در وحدت موجود ، موجود حقّ ازلی است و جمیع کائنات اطوار و شئون او
- ۲۱۱
- ۲۱۳ كاشف الغطاء در رد فتوای «عروة» گوید : اینها از انصاف و ورع و سداد نیست
- ۲۱۵ در هر طائفه از اهل عرفان ، افرادی بی خبرویت و معرفت ، خود را جا زده اند
- ۲۱۷ آل كاشف الغطاء ، وحدت وجود و موجود را ملموس و برهانی کرده است
- ۲۱۹ تعلیقہ آية الله حکیم بر فتوای مرحوم سید در « عروه »
- وحدت حقیقیه وجود و موجود با کثرت اعتباریه آن دو ، عالی ترین اقسام
- توحید است
- ۲۲۱
- ۲۲۳ ابیات راقیه میرزا محمد رضا قمشه ای در وحدت موجود
- فقیه نمایان به نجاسات « وحدت وجودی » را افزوده اند تا خود را از مسؤولیت برهانند
- ۲۲۵

۲۲۷	رساله نویسان تا صاحب ولایت الهیّه نباشند ، در روز قیامت موقف خطرناکی دارند
۲۲۹	استدلال به آیات قرآن برای اثبات دوئیّت حقیقی بین خالق و مخلوق ، فاسد است
	مبحث ۳۳ و ۳۴
	حشویه و شیخیّه و قشریّه از خداوند نصیبی ندارند
	از صفحه ۲۳۳ تا صفحه ۳۰۰
	شامل مطالب :
۲۳۵	به قدری که در خداوند اختلاف است ، در هیچ مسأله‌ای نیست
۲۳۷	شیخ أحمد أحسانی ، خدا را منشأ انتزاع صفات هم نمی‌داند
۲۳۹	اهل تنزیه ، حقّ را از حیات و علم و قدرت هم خالی می‌دانند
۲۴۱	تنزیه ، فاقد دلیل عقلی و شهودی و شرعی است
۲۴۳	سید و سرور موحدین ، کسی است که خداوند را در عین تنزیه ، تشبیه کند
۲۴۵	مکتب حلول و اتّحاد باطل است
۲۴۷	مکتب اعتزال ، از جهاتی نادرست است
	بسیاری از دانشمندان ما که اهل حدیث‌اند ، نه اهل حکمت ؛ در دام معتزله
۲۴۹	گرفتارند
۲۵۱	اشاعره قائل به جبر در مبدأ و جبر در خلقت و جبر در انسان می‌باشند
	بجانی‌اوردن خداوند بسیاری از کارها را ، بخاطر این نیست که مسلوب الاراده
۲۵۳	می‌باشد
۲۵۵	کسی که رجوع به عقل را منکر شود ، باید جزو بهائم محسوب گردد
۲۵۷	سیجلاً احوال و شناسنامه خداوند ، سوره توحید است
۲۵۹	تفسیر حضرت علامه (قدّه) از سوره مبارکه توحید را
۲۶۱	کیفیت بیان علامه در جنسیه و شناسنامه حضرت حق تعالی
۲۶۳	رموز و اشارات سوره اخلاص بنا بر تفسیر علامه (قدّه)

فهرست مطالب و موضوعات

صفحه

عنوان

- ۲۶۵ رموز و اشارات سورهٔ اخلاص بنا بر تفسیر علامه
- ۲۶۷ روایات وارده در تفسیر سورهٔ اخلاص
- ۲۶۹ اسم اعظم: یا هُوَ یا مَنْ لا هُوَ اِلا هُوَ
- ۲۷۱ روایات وارده در تفسیر معنی « صَمَد »
- ۲۷۳ غزل شیوای فیض کاشانی در « لا اِلهَ اِلا اللهُ »
- ۲۷۵ مواجههٔ حضرت ابراهیم علیه‌السلام با قومش از طریقهٔ بحث عقلی
- ۲۷۷ مواجههٔ انبیاء و ائمهٔ علیهم‌السلام با مخالفان از راه منطوق بوده است
- ۲۷۹ قرآن کریم، پشتوانهٔ حکمت و فلسفه است
- بزرگان علمای الهی با براهین فلسفی و حکمی، در راه اثبات توحید مبارزه
نموده‌اند
- ۲۸۱ تکفیر کردن اهل معقول، ناشی از عدم فهم مقصود کلام ایشان است
- ۲۸۳ زحمات حکمای اسلام برای تعلیم علوم معقول
- ۲۸۵ مکتب شهود و عرفان، از همهٔ مکتب‌ها بالاتر است
- ۲۸۷ بحثهای پیغمبر و امامان با کفار و مخالفان، همه بر اساس برهان فلسفی
بوده است
- ۲۸۹ راه عرفان خدا برای انبیاء و اولیاء و ائمه، راه شهود و وجدان است
- ۲۹۱ حضرت ابراهیم با بحث فلسفی، قوم خود را الزام به عرفان شهودی می‌کند
- ۲۹۳ حضرت ابراهیم علیه‌السلام اولاً در دلش نور یقین ملکوت تابید
- ۲۹۷ استخدام حضرت ابراهیم قیاسات فلسفی را، پس از تابش نور عرفان در دلش بود
- ۲۹۹ ابیات راقیهٔ فیض کاشانی در طریق سلوک اِلی اللهُ

مبحث ۳۵ تا ۳۶

انحرافات شیخ أحمد احسائی و پیروان مکتب او در توحید

از صفحهٔ ۳۰۳ تا صفحهٔ ۳۸۹

شامل مطالب:

۳۰۵

تفسیر حضرت علامه آیه « وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا » را

هفت

- ۳۰۷ تفسیر «بیان السَّعَادَةِ» در مُفَاد و محتوای آیه وَ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ
هر گونه حمدی از هر حامدی به هر محمودی ، حمد خداوند است
- ۳۰۹
- ۳۱۱ معنی الْحَمْدُ لِلَّهِ با بلیغ‌ترین وجهی دلالت بر وحدت وجود دارد
- ۳۱۳ معنی الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَ لَدًّا با بلیغ‌ترین وجهی دلالت بر وحدت وجود دارد
- ۳۱۵ ابیات عارف شبستری در معنی لَمْ يَلِدْ
- ۳۱۷ « وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ » با بلیغ‌ترین وجه دلالت بر وحدت وجود دارد
- ۳۱۹ « جبر » در گفتار شبستری ، به معنی عدم استقلال بنده در اختیار است
- ۳۲۱ « اتِّحَاد » در گفتار اعظم عرفاء ، مقامی ارجمند است قبل از فناء
- ۳۲۳ در جنبهٔ دینی تصوّف هیچ عاملی به غیر از دین اسلام تأثیر نداشته است
- ۳۲۵ « بایزید » و « شَقِيق » و « مَعْرُوف » سه شاگرد عالی رتبهٔ سه امام بوده‌اند
- ۳۲۷ محدث نوری بیان می‌کند که صوفیه دو مقصد دارند
- ۳۲۹ اشتباه محدث نوری (ره) در تفکیک میان دو مقصد صوفیه
- ۳۳۱ جمیع علمای حَقَّةٔ حَقِيقَةُ شِيعَةِ ، با اصول اعظم تصوّف و عرفان همگام بوده‌اند
- ۳۳۳ کلام خواجه در « أوصاف الاشراف » در منزل وحدت ، و منزل فناء
- ۳۳۵ نادرستی‌های کلام محدث نوری ، در جدا کردن علماء راسخین را از عرفان
- ۳۳۷ حقیقت تشیّع را می‌توان در کتب عرفای بالله تعالی جست
- ۳۳۹ پاسخ از استدلال بر عدم جواز رجوع به کتب اهل عرفان
- ۳۴۱ لزوم فراگیری علم و حکمت ، گرچه از کافر و یا منافق باشد
- ۳۴۳ روایات وارده در لزوم اخذ حکمت بطور فرض و وجوب
- سفارش اکید لقمان و عیسی بن مریم راجع به لزوم اخذ حکمت و منع آن
- ۳۴۵ از جاهلان
- لقمان حکیم شامی و فیلسوفان پنجگانهٔ یونانی ، همه صاحب عظمت و جلال
- ۳۴۷ بوده‌اند
- ۳۴۹ تحمّل مَشَاقِّ سَقْرَاط و أفلاطون و أرسطو در إعلاء کلمهٔ توحید
- مجامع علمی روی فلسفه حساب می‌کنند ؛ فقه و اصول ما موضوعش اعتباری
- ۳۵۱ است

فهرست مطالب و موضوعات

صفحه

عنوان

- ۳۵۳ دارج نمودن علامه طباطبائی (ره) عرفان و حکمت را در حوزه علمیه قم
- ۳۵۵ تفسیر «وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ وَكَبَّرَهُ تُكْبِيرًا»
- ۳۵۷ شیخ أحمد أحسائی ، مبدأ دو فرقه شیخیه کربمخانیه ، و بابیه بهائیه است
- ۳۵۹ شیخ أحمد أحسائی ، از شدت تنزیه حق ، در دام تفویض بحت گرفتار آمد
- ۳۶۱ شیخ أحمد أحسائی ربط حق را با اشیاء بریده است
- ۳۶۳ شیخ أحمد أحسائی ، بدون استاد وارد در مسائل فلسفیه شد و گمراه شد
- ۳۶۵ «أسفار أربعه» و «عرشیه» در صدر کتب علمیه و فلسفیه ملاصدرا قرار دارند
- ۳۶۷ ردود شیخ أحسائی بر کتاب عرشیه ملا صدرا همگی معیوب است
- ۳۶۹ احسائی ، اطلاق وجود را از خداوند نفی می نماید
- ۳۷۱ أحسائی ، اطلاق وجود را از حق نفی می کند و جمیع عالم وجود را حادث می داند
- ۳۷۳ رد قبیح أحسائی بر محیی الدین با عبارت «مُتَمِّتِ الدِّينَ» در تحقّق فناء مطلق عبد
بیان محیی الدین در عبودیت غیر مشوب به ربوبیت ، با ربوبیت غیر مشوب با
عبودیت
- ۳۷۵
- ۳۷۷ تمثیل جیلی در معنی «نُقْطَةُ الْوَحْدَةِ بَيْنَ قَوْسِي الْاِحْدِيَّةِ وَالْوَحْدِيَّةِ»
- ۳۷۹ قصیده راقیه جیلی در توحید ذات حق ؛ در «انسان کامل»
- ۳۸۱ افترای أحسائی بر امامان که محلّ تقسیم اصل وجود را ممکن الوجود می دانند
- ۳۸۳ خطای أحسائی در معنی لغوی وجود
- ۳۸۵ اشکالات أحسائی بر کلام صحیح فیض کاشانی در «کلمات مکنونه»
- ۳۸۷ أحسائی فرق میان قدیم زمانی و قدیم رُتبی ، و واجب بالذات و بالغير را نمی داند
ادراک وجود برای غیر عارفان محال است ؛ ومفهوم آن برای همه کس قابل
فهم (نمونه خطی آخرین مکتوب مؤلف قدس سره)
- ۳۸۹